

Hà Nội, ngày tháng năm 2026

TRÍCH YẾU LUẬN ÁN

1. TÓM TẮT LUẬN ÁN

Họ và tên NCS: Nguyễn Thị Dung

Khóa 1 (2022 - 2025) – Ngành Văn hóa học

Mã số: 9229040

Đề tài: Tín ngưỡng thờ thần Bảo Ninh Vương ở thành phố Hà Nội

Người hướng dẫn khoa học: PGS.TS. Nguyễn Thị Phương Thảo

Cơ sở đào tạo: Trường Đại học Sư phạm Nghệ thuật Trung ương

2. NỘI DUNG TRÍCH YẾU LUẬN ÁN

2.1. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu

** Mục đích nghiên cứu*

Mục đích nghiên cứu của luận án là nhận diện tín ngưỡng từ các thành tố cấu thành, trên cơ sở đó nhằm khẳng định chức năng của tín ngưỡng thờ thần Bảo Ninh Vương trong việc đáp ứng các nhu cầu của cá nhân, cộng đồng và góp phần duy trì cấu trúc xã hội.

** Nhiệm vụ nghiên cứu*

- Tổng quan các công trình nghiên cứu liên quan đến đề tài, hệ thống hóa cơ sở lý luận và xây dựng khung phân tích của luận án.

- Tiến hành khảo sát, nghiên cứu về truyền thuyết/thần tích, di tích và các nghi thức, nghi lễ thờ trong không gian tự nhiên, lịch sử, xã hội của TP Hà Nội, từ đó nhận diện rõ các thành tố cấu thành của tín ngưỡng thờ thần Bảo Ninh Vương **gắn với quá trình vận động, phát triển của cộng đồng thờ phụng.**

- Phân tích, làm rõ các chức năng tâm lý và xã hội của tín ngưỡng thờ thần Bảo Ninh Vương đối với việc đáp ứng nhu cầu của cá nhân và xã hội ở TP Hà Nội.

- Bàn luận về bản chất, giá trị, vai trò và xu hướng biến đổi của tín ngưỡng thờ thần Bảo Ninh Vương ở TP Hà Nội trong bối cảnh hiện nay.

2.2. Phương pháp nghiên cứu

- Phương pháp phân tích, tổng hợp tư liệu: Các tư liệu là những ghi chép, nghiên cứu về tín ngưỡng thờ thần, đặc biệt là các tài liệu như thần tích, truyền thuyết, hồ sơ về các di tích, ghi chép về nghi lễ thờ, các công trình nghiên cứu đã có về tín ngưỡng này sẽ được phân tích, tổng hợp, lý giải để nhận diện về tín ngưỡng thờ thần Bảo Ninh Vương. Bên cạnh đó, các tài liệu về lịch sử và văn hóa vùng đất, về con người, về đời sống văn hóa của người dân, tài liệu liên quan đến chính sách văn hóa cũng được phân tích để làm căn cứ lý giải sự hình thành, vận động của tín ngưỡng.

- Phương pháp điền dã dân tộc học:

Quan sát tham dự được thực hiện nhiều lần trong suốt thời gian nghiên cứu đề tài, được tiến hành đồng thời vào các thời điểm điền dã thực tế tại các địa điểm thờ để quan sát đặc điểm về vị trí, kiến trúc nghệ thuật, đặc biệt cách sắp xếp, bài trí nơi thờ tự, các hoạt động thờ cúng, các nghi thức, nghi lễ; tiếp xúc, trao đổi với người dân để tìm hiểu thông tin về tín ngưỡng; quay video, chụp ảnh; ghi chép thu thập thông tin..., tổng hợp tư liệu, làm căn cứ để nhận diện, phân tích, lý giải tín ngưỡng thờ thần Bảo Ninh Vương.

Phỏng vấn sâu được tiến hành với các chủ thể văn hóa của tín ngưỡng là người dân, đại diện chính quyền và cán bộ văn hóa tại địa phương (Tổng số 25 người được phỏng vấn), Các câu hỏi phỏng vấn sâu được sử dụng để thu thập các thông tin, dữ liệu, ý kiến từ góc nhìn của những người “trong cuộc”, nhằm bổ sung thông tin về hoạt động thờ cúng của người dân địa phương, đặc biệt là các ý kiến, nhận định của người dân về chức năng của tín ngưỡng thờ thần Bảo Ninh Vương.

Điều tra bằng bảng hỏi được tiến hành bằng phiếu khảo sát đối với cộng đồng cư dân tại 8 làng, nhằm thu thập ý kiến người dân về tín ngưỡng thờ thần Bảo Ninh Vương. Tiến hành phát trực tiếp 560 phiếu bảng hỏi, thu về 530 phiếu hợp lệ, phiếu được nhập và xử lý bằng phần mềm SPSS. Kết quả xử lý trên 530 phiếu là số liệu định lượng dùng để phân tích, nhận định, đánh giá, lý giải cho nội dung nghiên cứu về tín ngưỡng thờ thần Bảo Ninh Vương.

- Phương pháp so sánh - đối chiếu: So sánh được sử dụng để đối chiếu, phân biệt những điểm tương đồng hoặc khác biệt trong thực hành tín ngưỡng ở các làng, so sánh để thấy được những khác biệt, thay đổi của tín ngưỡng này hiện nay so với trước đây; đồng thời so sánh còn dùng để đối chiếu tín ngưỡng thờ thần Bảo Ninh Vương với một số trường hợp thờ thần linh khác để làm sáng tỏ nguồn gốc, biểu hiện, ý nghĩa biểu tượng... của tín ngưỡng.

- Phương pháp nghiên cứu liên ngành: Bên cạnh sử dụng các phương pháp nghiên cứu đặc thù của văn hóa học, luận án kết hợp sử dụng các phương pháp liên ngành như sử học, nhân học văn hóa, xã hội học văn hóa để mở rộng nghiên cứu, kiến giải sâu về tín ngưỡng thờ thần Bảo Ninh Vương.

2.3. Kết quả chính của luận án

Luận án đã hệ thống hóa cơ sở lý luận nghiên cứu về tín ngưỡng, xây dựng khung phân trên cơ sở vận dụng lý thuyết chức năng và biểu tượng văn hóa.

Luận án đã làm sáng tỏ một trường hợp thờ thủy thần ở TP Hà Nội thông qua phân tích, lý giải các yếu tố đặc trưng như thần tích, truyền thuyết, hệ thống di tích và các nghi thức, nghi lễ thờ; cùng với đó, các thành tố được biểu đạt, thực hành thông qua các biểu tượng tín ngưỡng cũng được nhận diện, lý giải trong thực hành tín ngưỡng của cộng đồng thờ phụng. Luận án thực hiện được mục tiêu tái hiện, mô tả một cách toàn diện, sống động diện mạo của tín ngưỡng thờ thần Bảo Ninh Vương trong đời sống cộng đồng từ quá khứ đến hiện tại. Bên cạnh đó, phân tích, lý giải nguồn gốc, sự vận động, biến đổi, ý nghĩa biểu tượng... của tín ngưỡng,

qua đó, có thể khẳng định thờ thần Bảo Ninh Vương ở TP Hà Nội là một trường hợp tín ngưỡng dân gian, hiện diện sống động và gắn bó với đời sống cộng đồng thờ phụng ở 8 làng từ xưa đến nay.

Đặt tín ngưỡng thờ thần Bảo Ninh Vương trong khung lý thuyết chức năng, luận án đã phân tích, lý giải sự tồn tại, vận động của tín ngưỡng đặt trong mối quan hệ với các chủ thể thực hành tín ngưỡng và môi trường xã hội hiện nay, làm sáng tỏ chức năng của tín ngưỡng đối với con người cá nhân và xã hội.

Luận bàn và khẳng định tín ngưỡng thờ thần Bảo Ninh Vương là một di sản văn hóa chứa đựng nhiều giá trị, có vai trò quan trọng đối với đời sống văn hóa, xã hội và là nguồn lực văn hóa thúc đẩy sự phát triển của thủ đô. Điều này có ý nghĩa quan trọng trong việc định hướng cho các nhà quản lý văn hóa trong công tác quản lý, bảo tồn và phát huy giá trị của tín ngưỡng.

Người hướng dẫn

Nghiên cứu sinh

PGS.TS. Nguyễn Thị Phương Thảo

Nguyễn Thị Dung